

1. Obiekt:

DZWONNICA

2. Czas powstania

**lata 20-te
XIX w.**

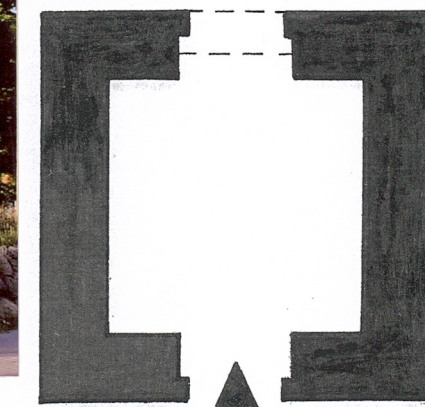
3. Miejscowość:

Nowy Kisielin*ul. M. Zielona Góra*

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja.

1

5,12

5,12

4. Adres:

**Nowy Kisielin,
ul. Odrzańska
dz. nr 16/1**

nr ks. wieczystej

5. Przynależność administracyjna:

województwo **Lubuskie**
powiat **Zielona Góra**
gmina **Zielona Góra**

6. Poprzednie nazwy miejscowości:

**Kysielin – 1352 r.
Deutsch Kessel – do 1945 r.**

7. Przynależność administracyjna przed 1 I 1999 r.

województwo **Zielonogórskie**
gmina **Zielona Góra**

8. Właściciel i jego adres:

9. Użytkownik i jego adres:

10. Rejestr zabytków:

Nr **2039** data **29.04.1971 r.**

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu.

Nazwa Nowy Kisielin pochodzi od polskiego słowa „Kysielina” lub „Kyslina”, oznaczającego szafas pasterski. W XIV i XV wieku używano tylko nazwy „Kysielin” dopiero po napłynięciu niemieckich kolonistów dodano przymiotnik „Niemiecki”. Nazwa „Deutsch Kessel” utrzymała się do 1945 r.

Miejscowość Nowy Kisielin wraz z kościołem wymieniona została poraz pierwszy w piśmie z dnia 9 sierpnia 1352 r., przechowywanym przed drugą wojną światową w Kożuchowskim Archiwum Parafialnym. Dokument ten opisujący kościoły zielonogórskiego powiatu, wymieniał Petrusa Ottoniusa jako miejscowego proboszcza. Fakt istnienia kościoła potwierdza „Obwieszczenie Awiniońskie” z 1376 r., wymieniające świątynie należące do parafii zielonogórskiej. W okresie Reformacji kościół, dotychczas należący do katolików, przeszedł we władanie wyznawców nauk Lutra. W 1564 roku przy kościele wybudowano drewnianą wieżę, na której zawieszono dwa dzwony ufundowane przez luterkańskiego patrona kościoła Hieronima von Burgsdorfa, właściciela części Nowego Kisielina. Po zakończeniu wojny trzydziestoletniej, katolicki cesarz Ferdynand II rozkazem wydanym w 1651 roku nakazał magistratowi zielonogórskiemu zamknięcie w okolicy miasta kościołów ewangelickich. Przybyła dnia 4 marca 1654 roku do Nowego Kisielina Komisja cesarska zamknęła kościół, a następnie przekazała go katolikom. Brak wiernych wyznania katolickiego spowodował, że kościół wszedł do zielonogórskiej parafii. Od tego czasu świątynia była rzadko użytkowana, a jej stan ulegał pogorszeniu. Z opisu kościoła sporządzonego w 1688 roku wynika, że stan jego był zły. Budynek miał masywne mury nakryte dachem gontowym. Wnętrze doświetlały cztery okna chronione stalową kratą. Dach miał dużo dziur, przez które deszcz ciekł na ceglana podłogę. Budynek nie miał wieży. Wewnątrz kościoła znajdowała się drewniana ambona i ołtarz z umieszczonym po środku przedstawieniem korowania Maryi. Na bocznych skrzydłach (wewnętrznych) znajdowały się obrazy świętej Barbary (na jednym) i Katarzyny (na drugim).

c. d. wkładka nr 1

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje).

Nowy Kisielin leży na trasie Zielona Góra – Zabór o 5 km od Zielonej Góry. Dzwonnica usytuowana jest w centralnej części wsi (w bezpośrednim otoczeniu zespołu pałacowego), na niezabudowanym wzniesieniu położonym przy drodze relacji Zielona Góra – Zabór. Dzwonnica zlokalizowana jest na miejscu dawnego kościoła. Do chwili obecnej zachowały się relikty muru otaczającego teren przykościelny, na którym znajdował się cmentarz. W 2005 roku część muru znajdująca się przy ulicy została rozebrana i przesunięta ok. 1,00 m, w związku z wykonywaniem ciągu pieszego.

Ściany 88 cm (w przyziemiu), do 63 cm (na wyższej kondygnacji), murowane z ciosanego kamienia polnego z miejscowymi wtrąceniami rudy darniowej i pełnej cegły, spajane zaprawą wapienną. Strop drewniany między kondygnacją pierwszą, a drugą. Pierwotnie deskowany, obecnie zachowane legary. Wieżba dachowa zawalona (pierwotnie drewniana, łączona kołkami, dodatkowo wzmacniana stalowymi klamrami). Dach zawalony (pierwotnie czterospadowy, typu namiotowego, kryty ceramiczną dachówką karpiówką kładzioną podwójnie w koronkę. Wymiary zachowanej dachówki: dł. = 27 cm, szer. = 15 cm, gr. = 1,5 cm. Posadzki i podłogi brak. Schody brak. Otwory okienne w przyziemiu prostokątne, zamknięte łukiem ostrym, na drugiej kondygnacji półokrągłe, bez stolarki okiennej. W przyziemiu otwór okienny był prawdopodobnie zabezpieczony kratami, o czym świadczą zachowane od wewnątrz czopy. Otwór drzwiowy znajdujący się w elewacji południowej od zewnątrz przesklepiony jest łukiem ostrym, pozbawiony jest stolarki drzwiowej. Pierwotnie zabezpieczony był drewnianymi drzwiami lub kratą, świadczą o tym zachowane od wewnątrz czopy. Rzut w kształcie kwadratu o wymiarach 5,12 x 5,12 m. Bryła budynku zwarta, dwukondygnacyjna, pierwotnie nakryta czterospadowym dachem, zwieńczonym krzyżem. Elewacje dwukondygnacyjne, zwieńczone szerokim gzymsem uskokowym, bez tynku. Pierwotnie tynkowane na gładko w miejscach występowania cegły. Świadczą o tym zachowane resztki tynku wapienno-cementowego, akcentujące wystrój elewacji, m. in. opaski wokół okien i drzwi. Naroża elewacji w parterze ujęte lizenami, powyżej pilastrami z kamienną płyciną, zaakcentowanymi w górnej partii gzymsem nakrytym dachówką. Elewacja południowa (frontowa) jednoosiowa, dzielona gzymsem między-kondygnacyjnym - taśmowym. Oś w przyziemiu wyznaczona umieszczony centralnie prostokątny otwór drzwiowy, zamknięty łukiem ostrym, na wyższej kondygnacji otwór okienny zamknięty łukiem pełnym. Elewacja północna jednoosiowa, dzielona gzymsem między-kondygnacyjnym. Oś w przyziemiu wyznaczona umieszczony centralnie prostokątny otwór okienny, zamknięty łukiem ostrym, na wyższej kondygnacji otwór okienny zamknięty łukiem pełnym. Elewacja wschodnia jednoosiowa, dzielona gzymsem między kondygnacyjnym, górna kondygnacja przepruta otworem okiennym zamkniętym łukiem pełnym. Elewacja zachodnia posiada analogiczny układ wertykalny i horyzontalny do wschodniej. W partii piwnic dwa okienka w osiach. Wyposażenie i wystrój: brak. Instalacje: brak.

<p>14. Kubatura:</p> <p>188 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa:</p> <p>25 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne:</p> <p>sakralne</p>	<p>17. Użytkowanie obecne:</p> <p>nieużytkowany</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja. Po roku 1945 nie prowadzono remontów.</p>		<p>Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Fundamenty – stan bardzo dobry Ściany zewnętrzne – znaczne ubytki tynku, z widocznymi miejscami zwietrzenia cegły i ubytków cegły i kamienia. Ściany wewnętrzne – znaczne ubytki tynku, z widocznymi miejscami zwietrzenia cegły i ubytków cegły i kamienia. Strop – zachowane legary bez deskowania. Konstrukcja dachu – brak. Pokrycie dachu – brak. Wyposażenie i instalacje – brak.</p>	
		<p>19. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie.</p> <p>W pierwszej kolejności należy odtworzyć konstrukcję dachu, wykonać nowe pokrycie dachu, uzupełnić ubytki w murach, zabezpieczyć obiekt przed dostępem osób postronnych poprzez zamknięcie otworów – okiennego i drzwiowego w przyziemiu. W dalszej kolejności należy odtworzyć tynk elewacji wraz z historycznym wystrojem architektonicznym.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania).

Karta zielona z 1966 r – Archiwum WUOZ w Zielonej Górze

22. Bibliografia:

Anders E. J. G. – „Historische statistik der Evangelischen Kirche in Schlesien ...”, 1867 r.

Claus E. – „Stadt und Landkreis Grünberg in Schlesien“, 1971 r.

Foerster A. – „Geschichtliches von den Dörfern des Grünberger Kreises“, 1905 r.

Knie J. G. i Melcher J. M. L. – „Geographische beschreibung von Schlesien ...“, 1830 r.

Kowalski S. – „Zabytki województwa zielonogórskiego“, 1987 r.

Lutsch H. – „Die Kunstdenkmäler des Reg. - Bezirks Liegnitz“, 1891 r.

Towpik W. – „Gmina Zielona Góra, Zarys dziejów jej wsi...“, 1994 r.

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatura)

Mapa topograficzna z 1933 r. – zbiory prywatne.

Karta pocztowa zbiory prywatne.

Zdjęcia z 1966 r., karta zielona – Archiwum WUOZ w Zielonej Górze.

24. Uwagi różne.

25. Opracował:

tekst: mgr Katarzyna Kiełczewska, lipiec 2006 r.

plany, rysunki: mgr Katarzyna Kiełczewska, lipiec 2006 r.

zdjęcia fotogr.: mgr Katarzyna Kiełczewska, lipiec 2006 r.

Miejsce przechowywania negatywów płyta CD WUOZ w Zielonej Górze.

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

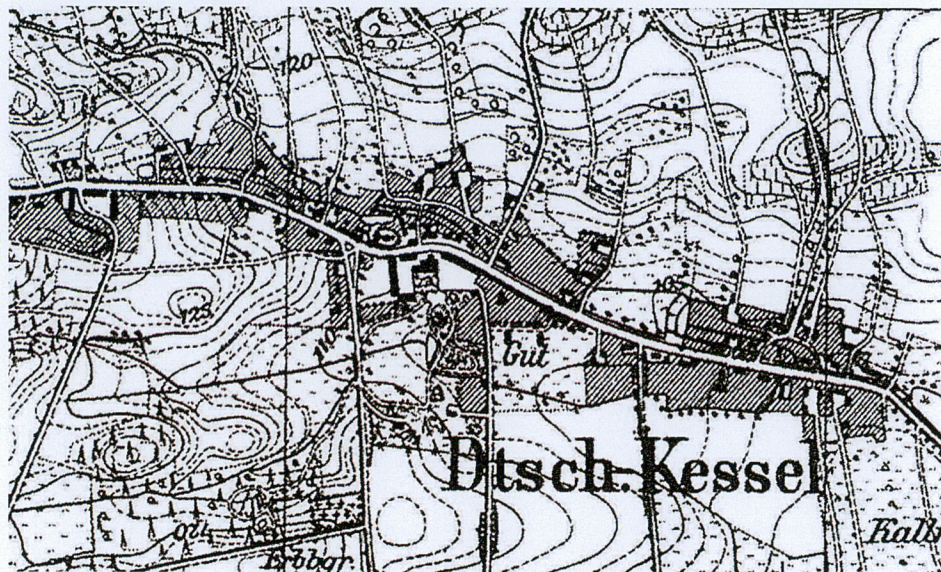
27. Załączniki:

załącznik nr 1 – c.d. pkt 12 historia obiektu, materiał ilustracyjny - dokumentacja kartograficzna, ikonograficzna i fotograficzna

załącznik nr 2 – materiał ilustracyjny - dokumentacja fotograficzna

załącznik nr 3 – materiał ilustracyjny - dokumentacja fotograficzna

1. Miejscowość: NOWY KISIELIN 2. Gmina: ZIELONA GÓRA 3. Województwo: LUBUSKIE	4. Obiekt (nazwa jak w karcie). DZWONNICA	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego). c.d. pkt 12 historia obiektu, materiał ilustracyjny – dok. kartograficzna, ikonograficzna i fotograficzna
<p>c.d. pkt. 12</p> <p>Zewnętrzne część skrzydeł ołtarza (po zamknięciu) dzielone były na dwa pola, przedstawiające złożenie do grobu Chrystusa oraz świętego Grzegorza (na jednym) i świętego Rocha oraz świętego Sebastiana (na drugim). Znajdująca się obok kościoła drewniana dzwonnica, mieszcząca dwa dzwony była uszkodzona, natomiast cmentarz otaczający kościół był w złym stanie. W dniu 24 kwietnia 1815 roku zielonogórski proboszcz Reuschel zapisał w protokole: „kościół w Nowym Kisielinie powoli zawalił się”. Dnia 24 stycznia 1818 roku proboszcz zielonogórskiej parafii zawarł umowę z właścicielem nowokisielińskiego majątku Wilhelmem Ernstem Boyanowskim, pełniącym funkcję starosty powiatu, że z materiału pozostałego po zniszczonym kościele, za sześćdziesiąt talarów zbuduje dzwonnice. Nowa wieża o znamionach stylowych klasycyzmu i neogotyku wzniesiona została obok ruin kościoła katolickiego. Dokładna data jej budowy nie jest znana. Knie i Melcher w swojej publikacji wydanej w 1830 roku już wymieniają dzwonnice, jako „zbudowaną z zawalonego katolickiego kościoła”. W 1827 roku między katolikami, a ewangelikami wybuchł spór o dzwony, który zakończony został ministerialnym zarządzeniem z dnia 13 maja 1833 roku. Ze spisu zabytków powiatu zielonogórskiego sporządzonego przez Heinricha Lutscha w 1891 roku w wieży znajdowały się dwa dzwony. Według opisu Lutscha pierwszy: 76 cm zdobiony ornamentem w kształcie wieńca ostów, opatrzony napisem „VERBVM DOMINI MANET IN ETERNVM. GOTTES WORT BLEIBET EWIGK. AMEN 1564”; drugi: 60 cm zdobiony późnogotyckim wieńcem palmet, opatrzony napisem „GOT ALLEINE DIE EHRE SONST KEINEM ANDER MEHRE. 1564”. Po wojnie obiekt pozbawiony dzwonów do chwili obecnej jest nieużytkowany. W latach pięćdziesiątych dwudziestego wieku dzwonnica należała do skarbu państwa. W późniejszych latach budynek przeszedł we władanie Gminy Zielona Góra, która zbyła obiekt 22 listopada 1988 r. [REDAKCYJNE] zamieszkałym w Nowym Kisielinie. W 2006 r. [REDAKCYJNE] przekazali dzwonnice wraz z przyległym terenem córce - [REDAKCYJNE]</p>		

2

3

4

5

1. Miejscowość: **NOWY KISIELIN**
 2. Gmina: **ZIELONA GÓRA**
 3. Województwo: **LUBUSKIE**

4. Obiekt (nazwa jak w karcie).

DZWONNICA

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego).

**MATERIAŁ ILUSTRACYJNY -
 DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA**

6

7

8

<p>1. Miejscowość: NOWY KISIELIN 2. Gmina: ZIELONA GÓRA 3. Województwo: LUBUSKIE</p>	<p>4. Obiekt (nazwa jak w karcie). DZWONNICA</p>	<p>5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego). MATERIAŁ ILUSTRACYJNY - DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA</p>
---	--	--

15

16

Spis ilustracji:

1. Widok budynku od południowo-zachodniej.
2. Fragment mapy topograficznej Nowego Kisielina z 1933 r.
3. Karta pocztowa z XIX/XX w.
4. Elewacja wschodnia i południowa, stan z 1966 r.
5. Elewacja południowa i zachodnia, stan z 1966 r.
6. Elewacja południowa.
7. Elewacja wschodnia.
8. Elewacja północna.
9. Elewacja zachodnia.
10. Detal elewacji wschodniej.
11. Detal elewacji zachodniej.
12. Detal elewacji, narożnik północno-zachodni.
13. Wnętrze dzwonnicy, zachowany fragment więźby dachowej.
14. Zachowana historyczna dachówka.
15. Wnętrze dzwonnicy, zachowany fragment stropu.
16. Wnętrze dzwonnicy, zachowany fragment stropu.